

УДК 81'367:81'27

**Приходько А. М.,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка»**

**ПРЕФЕРЕНТНІ ПАТЕРНИ СИНТАКСИЧНОГО АРАНЖУВАННЯ
ТЕКСТІВ АНГЛО- ТА НІМЕЦЬКОМОВНИХ ГІМНІВ**

Синтаксичне аранжування текстів англomовних і німецькомовних державних гімнів (АДГ і НДГ, відповідно) осмислюється через дихотомію "просте речення vs. складне речення", кількісне

співвідношення яких у цих текстах виявляється дуже близьким до *золотого перетину*: відчуття мови, часу і місця їх використання творцями гімнів підсвідомо диктує саме такий баланс гармонійності. Цей баланс зумовлює й алгоритм структурно-семантичного вивчення синтаксичного ладу текстів АДГ і НДГ у вигляді ланцюжка "просте речення – паратаксис – гіпотаксис – період" на тлі процесів синкретизації текстової матерії, що призводять до формальних і змістових змін синтаксичного знаку, спричинених мовленнєвою експресією. Остання проявляє себе як відхилення від структурного канону (розмір речення, порядок слів, розчленованість чи синтезованість структури тощо).

Просте речення базується на канонічній схемі структурного мінімуму. Воно рідко трапляється в живому мовленні, до якого близькі гімни. У текстах АДГ і НДГ воно використовується у двох своїх неканонічних іпостасях: лакунарній та ускладненій. Перша пов'язана з еліпсом присудка та інверсією, друга – з ідеєю надінформативності, зумовленої правобічним гілкуванням, що регулюються факторами наближеності до канону та віддаленості від нього. Максимальна наближеність до канону спирається на два види додаткових синтаксичних підключень: однорідні члени речення та парцеляцію, а віддаленість – апікації, синтаксичний паралелізм, надфразове ускладнення.

Якщо у простому реченні експресивний ефект виникає через контраст форми і змісту, то у паратаксісі – через контраст форми, змісту і функції. Серед всього розмаїття сурядних значень, що їх пропонує система мови, у текстах АДГ і НДГ реалізуються лише копулятивне, протиставне і каузальне речення з абсолютною перевагою першого в обох мовах. При цьому протиставність взагалі не використовується в німецьких, а каузальність – в англійських гімнах, тоді як розділовість в жодному з них. Паратаксис займає в текстах АДГ і НДГ певним чином проміжне положення між простим і складнопідрядним реченнями, адже його структура в одних випадках може нагадувати однорідні синтаксичні побудови, а в інших – приймати до свого складу вставні та підрядні конструкції. Синтаксичний паралелізм і синтаксичні ітерації / повтори є такою ж інгерентною ознакою паратаксису, якою вони є у простому та складнопідрядному реченнях, що трапляються в гімнах обох лінгвокультур.

Кількісне використання гіпотаксису майже ідентичне використанню паратаксису, але якісно воно виявляється обмеженим, оскільки тут спостерігається абсолютне переважання означальних та умовних речень (для німецької) та означальних і з'ясувальних (для

англійської). Поодинокі трапляються й винятки з цієї системи – кондиційні, темпоральні та фінальні суб'юнкти. Решта підрядних синтаксем не зовсім підходять для текстотипу «гімн» – особливо ті, що покликані маркувати умовиводи, аргументацію, логічні міркування, які не зовсім сприяють інтеріоризації ідей, смислів, настанов, розрахованих не на одне покоління користувачів гімнової дискурсії, її «агентів і клієнтів» [1, с. 31].

Період – найменш вживана синтаксична форма в текстах АДГ і НДГ, що пов'язано з його невідповідністю постулату про максимальну когнітивно-емоційну доступність для споживачів цього інтелектуального продукту. Специфічною властивістю цього типу реченнєвого аранжування гімнів є все той ж синтаксичний паралелізм, який рівною мірою активно використовується у періодах зі складниками як гомогенного, так і гетерогенного реченнєвого статусу. В обох випадках перед періодом стоїть важливе дискурсивне завдання: уникнення когнітивно-логічної перевантаженості та досягнення максимальної інформативності конструкції. З цієї причини періоди легко вдаються до прийому синтаксичної контамінації. У рамках виникнення ситуації додаткового інформування період легко приймає до свого складу й різного роду другопредикативні звороти-аплікації.

Кількісне співвідношення між простими і складними реченнєвими формами за моделлю золотой пропорції пов'язане, очевидно, не тільки з екстралінгвальними умовами мовленнєвої діяльності, але і з «тиском» дискурсивного жанру «гімн», що вирізняється чіткою ритмікою, милозвучністю, національно орієнтованим інтенціоналом, персуазивним субстратом тощо. Віддаючи перевагу простим реченнєвим утворенням і накладаючи обмеження на використання складних, тексти гімнів віддають перевагу перетину сурядності, підрядності й однорідності при стислості форми. Чужі для гімну відношення каузальності, протиставності, поступки та ін. – все це наслідок рекламної дискурсії, а тому вони є малопридатними для художньо виразного, стислого і переконливого змалювання образу держави та ідеї національного єднання – всього того, що інгерентно характеризує жанр гімну.

Література

1. Приходько А. М. Лінгвосеміотика текстів дискурсивного жанру «національний гімн»: англійсько-німецькі паралелі. Запоріжжя : А.А. Тандем, 2025. 260 с.